

Nr 166.

Av herr **Jönsson** i Revinge, om rätt för skoldistrikt att under viss förutsättning anordna fortsättningsskola såsom en kortare ettårig kurs.

Då riksdagen 1918 fattade beslut om den nya fortsättningsskolan framhölls såsom dennas viktigaste uppgift, att den skulle med skolans auktoritet fylla det tomrum i ungdomens fostran, som uppstår mellan den dag, då avgångsexamen i folkskolan erhålles, och den tidpunkt, då ungdomen inträder på allvar i förvärvsarbetet. Detta tomrum blir emellertid väsentligt olika beroende på tiden för avgången från folkskolan. I mellersta och norra Sverige samt i städer och större samhällen sker avgången efter genomgåendet av en sexårig folkskola — således vid 12—13 års åldern. På dessa platser finnes tydligen ett tomrum att fylla. I skoldistriktet på den skånska landsbygden är det ej så. Ända sedan folkskolans tillkomst har det där varit skick och bruk, att barnen ha fått gå i skolan, tills de vid 14-års-åldern börjat konfirmandskolan. Folkskolan har således varit sjuårig. Mot detta sista sjunde skolår har aldrig förmärkts någon ovilja från föräldrars och målsmäns sida, och folkskollärarna betyga enhälligt sin belåtenhet med detsamma. Det har heller inte varit förenat med någon extra kostnad för skoldistriktet och staten. Någon ny lärarekraft har inte erfordrats ej heller några undervisningstimmar utöver de vanliga. I de s. k. B 1- och B 2-skolorna, som ju äro de mest förekommande på landsbygden, har det endast haft till följd, att övre avdelningen kommit att omfatta tre årskurser i stället för två. Lärokurserna i kristendoms-kunskap, svensk historia, geografi och naturkunnighet, i vilka ämnen man använder s. k. kursväxling, ha fördelats på 3 år i stället för 2, och därigenom har betydligt mer kunnat medtagas. Men särskilt i räkning och den skriftliga behandlingen av modersmålet har större färdighet vunnits beroende på den större mognaden hos barnen under sista året.

När man nu nere på dessa orter börjat inrätta fortsättningsskolor av 1918 års typ, så kommer man under fund med, att man ej har något tomrum att inpassa dem i. Barnen få inte börja fortsättningsskolan förr än efter genomgången folkskola, och på grund av det nämnda sjunde skolåret bli de ju då 13—14 år. Fortsättningsskolan skall, som bekant, vara minst tvåårig och omfatta 360 timmar. Det är en regel, från vilket det praktiskt taget ej ges några undantag, att barnen på landsbygden — åtminstone den skånska — komma ut i förvärvsarbetet redan det år, de gå och läsa för prästen, d. v. s. i 14-års-åldern. Fortsättningsskolan

kan inte på den egentliga landsbygden — bland annat på grund av skolvägarna — anordnas som aftonskola. Men då den måste göras till dagsskola, kommer den att inkräkta på barnens tid för förvärvsarbetet. Den har därför från både föräldrars och målsmäns sida fått ett mycket ovänligt mottagande, och det vållar de lokala skolmyndigheterna de största svårigheter att få en ordentlig skolgång. Det är en allmän mening, att någon ändring måste göras. Det är då framför allt det sjunde skolåret man kastar blickarna på. Genom borttagandet av detta finge man det nödvändiga tomrummet att placera fortsättningsskolan i. Det är bland landsbygdsbefolkningen en känd sak, att städerna ej ha något sjunde skolår, och nu frågar man sig: varför skola vi då ha ett sådant? Genomdrivandet av lagen om fortsättningsskolan kommer därför att föra med sig borttagandet av det sjunde skolåret. Folkskolan kommer alltså att förlora ett helt skolår eller minst 960 timmar för att fortsättningsskolan skall få sina 360. Alltså en förlust på minst 600 timmar.

Men folkskoleinspektörerna skola ju tillse, att skolväsendet ej försämras. Det är då att märka, att den gamla folkskolans normalplan av år 1900 ej upptog några andra folkskolor än de 6-åriga, och med stöd av denna har man på många ställen låtit det sjunde skolåret bortfalla; i synnerhet är detta förhållandet där barnantalet ökats, så att A-skolor inrättats, i vilka som bekant var lärare har blott en klass. Den nya undervisningsplanen upptager visserligen också sjuåriga folkskolor, men då kursen för dessa synts oproportionerligt dryg, har man oftast låtit de nya skolreglementena innehålla föreskrifter om endast sex obligatoriska skolår. Folkskollärarna fortsätta emellertid som förut — med skolrådets goda minne — att ej ge avgångsbetyg förr än vid sjunde skolårets slut. Med andra ord: det sjunde skolåret finnes, men har ej gjorts obligatoriskt. Det går därför att bli av med det utan någon reglementsändring, d. v. s. utan inspektörers och domkapitlets hörande. Det är tillräckligt, att en kyrkostämma beslutar, att fortsättningsskolan börjar ett år tidigare, så måste lärarna lämna avgångsbetyg efter sjätte skolåret, och skolförsämringen är verkställd.

Visserligen ger nu den sjuåriga folkskolan längre undervisningstid än den sexåriga och fortsättningsskolan tillsammans, men denna sistnämnda är kanske i tillfälle att ge något annat och för ungdomen värdefullare? Man kan då först tänka på de yrkesbetonade fortsättningsskolorna. Vad skånska landsbygden beträffar, där naturligtvis den jordbruksbetonade fortsättningsskolan skulle kunna inrättas, så äro ju lantmannaskolorna där så talrika, att de för jordbruksundervisning intresserade ha tillfälle att tillfredsställa detta utan att behöva därmed betunga fortsättningsskolorna. Fortsättningsskolor av allmän typ torde därför där komma att bli de förhärskande. Det enda nya ämne, som enligt fortsättningsskolestadgan skall förekomma i dessa, är medborgarkunskap. Detta ämne omfattar emellertid i den allmänna fortsättningsskolan en hel del, som redan i den sju-

åriga folkskolan kunnat medhinnas, såsom hälsolära och bokföring m. m. Det enda egentligt nya, som faller utanför folkskolans ram, är en kurs i stats- och kommunalkunskap. I de yrkesbetonade fortsättningsskolorna omfattar ämnet medborgarkunskap just en sådan kurs, och tiden för den beräknas till minst 36 och högst 60 timmar. Lades nu till den sjuåriga folkskolan en sådan fortsättningsskolekurs, ginge barnen icke miste om något i detta ämne heller. Om denna kurs så förlades till lämplig tid och plats, t. ex. kombinerades med konfirmandsundervisningen, så komme den helt säkert att mottagas med förståelse, och något nedbrytande av den hävdvunna skolordningen skulle inte ifrågasättas. Tvärtom skulle helt säkert skoldistriktet bli måna om att få bestämmelser om det sjunde skolåret in i sina reglementen, då detta väl finge ställas som villkor för en sålunda förkortad fortsättningsskola.

Med stöd av vad sålunda anförts tillåter jag mig föreslå, att i lagen om fortsättningsskolor göres tillägget,

att skoldistrikt, vilka inrättat ett sjunde obligatoriskt skolår, erhålla rätt att anordna fortsättningsskola såsom en kortare ettårig kurs. Jag anhåller, att utskottet formulerar en sådan tilläggsbestämmelse.

Stockholm den 20 januari 1924.

Johan Jönsson.

